

DESPRE INSTRUMENTELE DE LUCRU CLASICE ȘI MODERNE ELABORATE DE CĂTRE MUZEE PENTRU ÎNMAGAZINAREA ȘI REGĂSIREA INFORMATIILOR DESTINATE CERCETĂTORILOR EXTERNI

ALEXANDRU LIGOR

S-a constatat că multe dintre muzeele noastre, din păcate, nu dispun încă de instrumentele specifice de lucru — clasice sau moderne — prin intermediul cărora și cercetătorii avizați din afara unei instituții să regăsească cu ușurință datele esențiale despre piesele cu valoare istorică, artistică etc., acolo conservate și, deci, să le poată solicita spre studiu, în condiții bine precizate, firești, universal recunoscute, astfel încât să nu afecteze interesele științifice ale descoperitorilor acelor valori patrimoniale, ale personalului de specialitate din cadrul unității muzeale date, să nu aducă, prin aceasta, prejudicii de cu totul altă natură patrimoniului cultural (buna a conserva, de pildă), să nu tulbure climatul specific expozițiilor permanente.

Exemplul bibliotecilor de la noi sau de aiurea, care păstrează valori culturale de însemnătate deosebită și care au, bunăoară, fișiere mobile destinate publicului (avizat, atunci când studiază piesele prețioase, rare sau unicat) trebuie urmat și de către instituțiile muzeale. Acestea din urmă sunt — și ele — unități publice, deschise, cu un statut aparte, fără în-
doială.

Nu o dată, surprinzător, sunt puse la dispoziția cercetătorilor din afara muzeului — în lipsa altor instrumente de lucru — inventarele, care au însă — ar trebui să se știe de către toți — o destinație anume, precisă, fiind acte de natură gestionară, financiară. Mai mult, aflăm în registrele-inventar însemnări care, prin însăși caracterul lor, sunt susceptibile schimbărilor frecvente și care nu-și au rostul acolo (ex. mențiunile asupra locului de păstrare a obiectelor).

Lipsa unor instrumente specifice de lucru pentru înregistrarea și regăsirea datelor, indiferent de natura lor, fie ele — instrumentele — clasice, fie moderne, îngreunează chiar munca specialiștilor (muzicografi, restauratori ș.a.) din chiar instituțiile deținătoare ale valorilor culturale în cauză.

Prin nepunerea la dispoziția cercetătorilor a unor atari instrumente se încalcă, desigur, principiile recunoscute, pe temeiul cărora funcționează instituțiile publice de prestigiu de oriunde.

Iată de ce se recomandă ca, după cercetarea și valorificarea științifică, muzeistică, proprie, a mărturiilor pe care le de-

ține, pregătind în anumite privințe, în anumite cazuri, utilizarea aparaturii moderne în domeniu (computerul) de depozitare și redare a știrilor, să se întocmească fișe-semnal, mobile, de obiect și, deci, în lipsa calculatorului electronic, acum și mai târziu, cataloage mobile, mănuite manual, atât pentru uz intern („de serviciu”), cât și pentru cercetătorii externi („publice”). Înainte de a fi introduse în memoria calculatorului, datele despre piesele muzeistice trebuie a fi consemnate în fișe, firesc lucru, logic. Nu toate muzeele dispun de calculatoare și poate, din nefericire, nu vor intra curând în posesia lor. Apoi, foarte puține sunt muzeele care au aparatură adecvată înregistrării unui număr impresionant de informații care s cuprinseser actualmente în fișele analitice — complexe — de obiect. Fișele-semnal, mobile, pot suferi, cu ușurință, unele modificări repetate, îndreptându-se erorile ori adăugându-se noi elemente definitorii, ceea ce, în privința computerului, uneori, lucrurile nu stau tocmai așa. Datele — precise, clare — din fișe vor constitui temei sigur pentru informațiile ce vor fi introduse în calculator. De asemenea, nu toate muzeele au sau vor avea într-un viitor prea apropiat buni cunoscători atât ai unui domeniu anume (ex. arheologie), cât și în utilizarea — complexă — a calculatorului electronic (programare, înregistrări, regăsiri de date) spre a face — acum — absolut inutilă, pentru toate instituțiile muzeale, existența fișelor manuale. Să fi ajuns muzeografia, oriunde în țară, la un nivel suficient spre a se considera fișele mobile, specifice, ca fiind depășite? Nu trebuie să se înțeleagă de aici că ne împotrivim modalităților moderne de înmagazinare și de regăsire a datelor — inclusiv pentru publicul avizat — sau că dorim să complicăm munca specialiștilor din muzee în mod artificial. Trebuie să se plece în abordarea problematicei date, desigur, de la realitatea fiecărei instituții în parte, cumpănind mai bine și asupra a ceea ce viitorul poate oferi, spre a se lua, de fiecare muzeu, deciziile convenite.

Perioada cuprinsă între momentul descoperirii unui obiect (sau a unui grup de piese) cu valoare culturală (achiziționă-

rii ori primirii prin donație, după caz) și cel al întocmirii fișei pentru public nu poate fi — credem noi — mai mare de trei ani, decât în situații excepționale, determinate de complexitatea cercetării, de neapariția la timp a unei publicații ș.a. În acest timp piesele de patrimoniu pot fi cercetate de către descoperitor, de către cel care a întocmit referatul științific de achiziție sau de primire a donației, într-un climat propice, obligatoriu creat.

Unele observații ce vom face în continuare se adresează cu precădere celor cu mai puțină experiență în activitatea specifică unui muzeu, care nu au obișnuința elaborării fișelor de obiect, fie analitice, detaliate, deci, pretențioase, fie doar de semnalare, adică muzeografilor începători.

Fișele trebuie să cuprindă datele fundamentale ale obiectelor istorice, artistice etc., iar nu detalii ne semnificative, fără trebuință neapărată întru regăsirea piesei de muzeu ca atare și nu pe cele la care poate ajunge cercetătorul însuși prin studiu propriu, personal. Suplețea unei fișe — caracteristică necesară, fără îndoială — nu se poate traduce prin superficialitate.

Fișele-semnal pot fi elaborate și extrăgându-se datele trebuitoare din fișele analitice de obiect, dacă acestea au fost întocmite deja, în întregime și corect și vor avea ca model pe cele recente ale bibliotecilor, precum și cataloagele pe colecții editate în ultima vreme de către muzeele, bibliotecile, arhivele de prestigiu din țară și din străinătate (așa, Biblioteca Academiei Române pentru manuscrise, Arhivele Naționale pentru documente ș.a.m.d.).

Pentru cărți, periodice, hărți, planuri, gravuri, inclusiv valorile recunoscute, de importanță națională, și ele existente în patrimoniul unor muzee, fișele vor fi, sub raportul structurii interne și ordinii elementelor componente, identice celor elaborate de către instituțiile specializate (bibliotecile) cu excepția locului de păstrare (ex. expoziția permanentă, nr. sălii, nr. vitrinei).

Se înțelege, pentru fiecare categorie de obiecte (arheologice, epigrafice, arhivistice, numismatice, etnografice, sigilografice, cartografice și altele) fișele vor cu-

prinde unele compartimente specifice, caracteristice fiecărei colecții (nu ne referim aici la deosebiri firești dintre piesele aparținând uneia și aceleiași categorii). Vor exista însă, pentru toate piesele, indiferent de natura lor, elemente (componente) general-valabile (de pildă: denumirea colecției sau a subcolecției, datarea, denumirea piesei, descrierea — succintă — materialul, dimensiunile, nr. inventar, nr. clișeu sau microfilm, locul de păstrare). Chiar dimensiunile unei fișe vor fi cele acceptate pe plan universal (pentru biblioteci), aceleași pentru orice categorie de obiecte: 12,5/7,5 cm. De aici și dimensiunile mobilierului adecvat (raportat la mărimea unei fișe).

Pentru a exemplifica existența unor compartimente deosebitoare, de la o categorie de piese culturale la alta, notăm pe cele — absolut obligatorii — privitoare la cărțile tipărite și documente (acte) din vechime.

Pentru cărți, datele esențiale privesc: denumirea colecției (eventual, a subcolecției), autorul, titlul — eventual prefăcătorul, editorul, ediția, semnatarul studiului introductiv și al notelor, traducătorul — , apoi, locul tipăririi, tipografia, tipografi, ilustratori, data imprimării, nr. paginii, ilustrații, legătura, însemnări și ex-libris (pentru ultimele, doar atenționări, fără alte amănunte), clasificarea cf. normelor internaționale actuale, cota, nr. clișeu sau microfilm, alte mențiuni asupra valorii bibliofile, dacă există (tirajul, spre pildă), locul de păstrare.

Pentru mărturiile diplomatice, elementele definitorii sunt: denumirea colecției (eventual a subcolecției), datarea (an — văleatul, după caz — lună, zi), felul actului (hrisov, zapis ș.a.m.d.), locul emiterii, emitentul (nume, prenume, funcția), destinatar (idem), conținutul (pe scurt), date toponimice și onomastice importante, materialul, dimensiunile, original sau copie, autentificare (semnătură, sigiliu), nr. inventar, nr. clișeu foto, eventuale ornamente sau miniaturi (atenționări, fără descrieri), locul de păstrare.

Fișele mobile — până în momentul introducerii datelor pe calculator și numai dacă nu se întrevăd posibilități de folosire a mijloacelor moderne prea curând, în domeniu, inclusiv pentru public — pot fi multiplicat (prin xerografiere, prin dactilografiere etc.) și orânduite pe diferite criterii: cronologice, tematic, pe colecții, grupate sub titlul „Noutăți muzeistice” („Noi achiziții, „Descoperiri recente”) ș.a. Se va analiza, fără îndoială, de către fiecare muzeu în parte utilitatea existenței — acum și în perioada imediat următoare — a cataloagelor (fișelor) mobile orânduite pe criteriile amintite sau altele (personalități, toponime etc.) și se vor lua hotărârile firești.

Instrumentele de lucru pentru public (avizat, repetăm, constituit din cercetători recunoscuți în domeniu), clasice (fișe mobile, cataloage publicate ș.a.) sau — și cu atât mai mult — moderne (calculatoare electronice) credem că trebuie să existe și în cadrul muzeelor noastre.